

DOPOWIEDZENIE: MARYJNY KSZTAŁT ŚWIADECTWA

Maryjny kształt świadectwa – tytuł Sympozjum skłania nie tylko do refleksji nad tym tematem, lecz także zachęca do przywołania takiego świadectwa. Świadectwa te są nie tylko wzruszające, one umacniają wiarę. Pochodzą z różnych czasów i miejsc. Przytoczę dwa świadectwa Unitów Podlaskich, które nie potrzebują komentarza, są rzeczywiście świadectwem wiary religijnej.

Szymon Tokarzewski, kult maryjny wyniósł z domu rodzinnego. Za udział w spisku ks. Piotra Ściegiennego i za działalność w 1846 roku zesłany na Sybir. Przed wyruszeniem na etap syberyjski miała miejsce kaźń – bicie kijami. Wykonanie wyroku (2000 kijów – otrzymał 500) miało miejsce 7 czerwca 1848 roku w Modlinie. W Pamiętniku zapisał: „Przycisnąłem do piersi medalik z wizerunkiem Częstochowskiej Pani (..) pragnąłem się modlić, żadnego słowa modlitwy nie mogłem sobie przypomnieć, tylko za każdym uderzeniem żołdata mówiłem na przemian: «to na cześć Twoją, Królowo Korony Polskiej – to za odkupienie Twoje, ukochana Ojczyzno!». Czym cierpiał podczas bicia? (...) nie! Czym widział swoich oprawców? Nie! Całe otoczenie znikło mi z oczu. Tylko przed wzrokiem moim krążyły jakieś koła świetlane (...). Może w tej krwawej godzinie dusza moja odłączyła się od ciała i przebywała podówczas w jakichś regionach nadziemskich? Azali to jest możliwe? (...) Niech mi lekarze i psychologowie odpowiedzą. A że człowiek podczas ekstazy religijnej i patriotycznej bólu fizycznego nie czuje – to już śmiało mogę twierdzić i utrzymywać (...). Skorom otrzymał 500 pałek i powiedziano mi, że więcej już nie będę bity, odsunąwszy się cokolwiek na bok, obnażony ległem na murawie. Moje ciało od szyi do pięt było jedną krwawiącą się raną (...). Aby zwilżyć spiekłe usta, zerwałem garść trawy i zgryzłem ją. Przykry smak goryczy wydał się dla mnie wróżbą, że gorzkim będzie całe moje życie”¹.

Wzruszające jest wspomnienie Apolinarego Świętorzeckiego z więzienia śledczego w petersburskim „Domu Poprawy”: „Naraz obok rozlega się zrazu cichy i trwożny, potem wciąż silniejszy i pełniejszy chóralny śpiew: «Pod Twoją obronę», nuty którego drgały bezbrzeżną jakąś boleścią. Patrząc (...) aż tam, przed obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej, klęczy gromada z 30 osób, znękana i wymizerowana strasznie. To zesłańcy z Królestwa, pędzeni do rot aresztanckich, na Syberię. Z nimi jadą ich żony wraz z drobnymi dziećmi. Na-

¹ *Siedem lat katongi. Pamiętniki Szymona Tokarzewskiego 1864-1857 r. Wydanie drugie znacznie powiększone rozdziałami skreślonymi przez cenzurę rosyjską, Warszawa 1917, s. 61-62*

leżeli do partii i – ujęci zostali. Mazury czyste! Ciężki swój obraz, droższy im nad skarby, ciągnęli ze sobą, nawet gdy szli pieszo, nie rozstając się z nim ani na chwilę. Szczęściem, nie odebrano im tej jedynej pociechy”². On też opisuje kolejny etap zsyłki, wywóz pociągiem z Petersburga do Moskwy: „Przy wejściu i u wyjścia pospólstwo obsypywało nas gradem obelg i połajanek. Tłum wrzeszcząc «Polaczki! Buntowszczyki!» ciskał na nas zmarzłe grudy błota. Wściekłość jego rosła w miarę spokoju naszego. Zaczęły świstać kamienie. I gdyby nie wojsko, moglibyśmy być rozszarpani”³. Pod osłoną eskorty dotarli do pociągu, gdzie „Umieściwszy starannie obraz Częstochowskiej w wagonie, gromadka odśpiewała Antyfonę do Matki Boskiej”⁴. Z Moskwy szli dalej pieszo (tylko czasem korzystali z podwozy) przez Kazań, Perm, Jekaterynburg, Tiumeń, Tobolsk, Tomsk, Irkuck, Kamionkę: „W Tomsku zostawił [Apolinary Świętorzecki] swoich biednych Mazurów, wlokących wszędzie ze sobą swój ciężki obraz z wizerunkiem Matki Boskiej Częstochowskiej, obraz, który był dla nich jedyną pociechą i który z takim trudem dźwigali przez całą drogę”⁵.

² Z. Kowalska, *Ze wspomnień wygnańca z roku 1863*, Wilno 1912, s. 87.

³ *Ze wspomnień wygnańca – Apolinary Świętorzecki*, w: *Etapami na Syberię. Obrazy i wspomnienia*, Warszawa 1916, s. 145.

⁴ *Tamże*.

⁵ A. Woltanowski, *Kult maryjny zesłańców na Syberii*, w: *Niepokalana. Kult Matki Bożej na ziemiach polskich w XIX wieku* (red. B. Pylak i Cz. Krakowiak), Lublin 1988, s. 523.